

คำชี้แจง

ใบงานที่ ๕ เรื่อง การเก็บข้อมูลการใช้ประโยชน์ของพืชในท้องถิ่น

การเก็บข้อมูลการใช้ประโยชน์ของพืชในท้องถิ่น เป็นการเก็บข้อมูลพืช ที่มีความสำคัญ และมีลักษณะพิเศษ สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในด้านต่างๆ

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อให้ทราบข้อมูลการใช้ประโยชน์ของพืชในท้องถิ่น
๒. เพื่อให้ทราบศักยภาพของพืชในท้องถิ่น
๓. เพื่อให้ตระหนัก เห็นคุณค่า ของพืชในท้องถิ่น

วัสดุ/อุปกรณ์

๑. ....
๒. ....
๓. ....
๔. ....

วิธีการ

๑. สอบถามเก็บข้อมูลในสภาพพื้นที่จริงในท้องถิ่น
๒. สัมภาษณ์หรือสอบถามข้อมูลจากบุคคล เช่น ผู้อาวุโส ผู้รู้ในท้องถิ่น
๓. บันทึกภาพหรือเสียงผู้ให้ข้อมูลพืชในท้องถิ่นและการใช้ประโยชน์

สิ่งที่ได้รับจากการทำใบงาน

๑. ....
๒. ....
๓. ....
๔. ....
๕. ....

ใบงานที่ ๕

เรื่อง การเก็บข้อมูลการใช้ประโยชน์ของพืชในท้องถิ่น

๑. ข้อมูลพืช :

พืชที่มีความสำคัญ หรือมีลักษณะพิเศษ เช่น พืชที่เป็นไม้ผล ผักพื้นเมือง พืชสมุนไพร พืชใช้เนื้อไม้ พืชเศรษฐกิจ ปาล์ม ไม้ หญ้า ฯลฯ

ชื่อพืช .....รหัสพรรณไม้.....ลักษณะวิสัย.....
ลักษณะเด่นของพืช.....

บริเวณที่พบ.....

ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....

อายุประมาณ .....ปี เส้นรอบวงลำต้น.....เมตร ความสูง .....เมตร อื่นๆ.....

สถานภาพ.....จำนวนที่พบ .....ต้น

การใช้ประโยชน์ในท้องถิ่น (ระบุส่วนที่ใช้และวิธีการใช้)

อาหาร .....
.....
.....

ยารักษาโรค ใช้กับคน .....
.....
.....

ยารักษาโรค ใช้กับสัตว์ .....
.....
.....

เครื่องเรือน เครื่องใช้อื่นๆ .....
.....
.....

ยาฆ่าแมลง ยาปราบศัตรูพืช .....
ความเกี่ยวข้องกับประเพณี วัฒนธรรม.....
.....
.....

ความเกี่ยวข้องกับความเชื่อทางศาสนา.....
.....
.....

อื่นๆ (เช่นการเป็นพืช อันตราย) ระบุ .....
.....
.....

ผังแสดงตำแหน่งพรรณไม้

เหนือ

ที่มาของข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูล ชื่อ-สกุล .....อายุ .....ปี

ที่อยู่ .....

หมายเหตุ : ๑. กรณีมีข้อมูลพืชที่สำคัญมากกว่า ๑ ชนิด ขอให้เพิ่มเติมแบบฟอร์ม

๒.ให้นำข้อมูลพืชที่สำรวจข้อมูล นำขึ้นทะเบียนพรรณไม้ชุมชน

วาดภาพประกอบ:

มาตราส่วน.....

ใบความรู้ ใบงานที่ ๕
เรื่อง การเก็บข้อมูลการใช้ประโยชน์ของพืชในท้องถิ่น

- ไม้ผล** คือ พืชที่ออกลูกออกผลให้เรารับประทานเราเรียกลูกหรือผลของมันว่า "ลูกไม้" หรือ "ผลไม้" สำหรับไม้ผลนั้น มีทั้งไม้ยืนต้นและไม้ล้มลุก ซึ่งไม้ผลยืนต้นมีตั้งแต่ลำต้นขนาดเล็กไปจนถึงลำต้นขนาดใหญ่ มีทั้งที่รับประทานผลสุกและรับประทานผลดิบ
- ผักพื้นเมือง** คือ พืชผักพื้นบ้านหรือพืชผักพื้นเมืองที่ชาวบ้านนำมาบริโภค เป็นผักตามวัฒนธรรม การบริโภคของชาวท้องถิ่น ขึ้นในแหล่งธรรมชาติหรือนำมาปลูกไว้ริมบ้าน นำมาใช้ประโยชน์ได้หลายอย่าง เช่น ด้านอาหาร ด้านยารักษาโรค หรือด้านเศรษฐกิจ
- พืชสมุนไพร** คือ พืชที่มีสรรพคุณในการรักษาโรค หรืออาการเจ็บป่วยต่าง ๆ การใช้สมุนไพรสำหรับรักษาโรค หรืออาการเจ็บป่วยต่างๆ นี้ จะต้องนำเอาสมุนไพรตั้งแต่สองชนิดขึ้นไปมาผสมรวมกันซึ่งจะเรียกว่า ยา ในตำรับยา
- พืชใช้เนื้อไม้** คือ พืชที่มีลำต้นแข็งแรง มีเนื้อไม้ ส่วนลำต้นตั้งตรงชัดเจน อายุหลายปีและแตกกิ่งก้านสาขามาก สามารถนำมาทำที่อยู่อาศัย เครื่องเรือน และเครื่องใช้อื่นๆ แต่ไม่นำมาสร้างรายได้ และประกอบเป็นอาชีพ
- พืชเศรษฐกิจ** คือ พืชที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิต มีลักษณะเด่นทางการค้า ที่สามารถนำไปบริโภคโดยเป็นอาหารที่ให้วิตามิน แร่ธาตุ และเป็นแหล่งพลังงานของมนุษย์และสัตว์ สามารถสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัว และประกอบเป็นอาชีพได้
- ปาล์ม** เป็นพืชใบเลี้ยงเดี่ยว ลำต้นเป็นข้อ มีใบบนยอดเพียงที่เดียว ไม่แตกกิ่งก้าน แต่แตกกอได้ มีก้านใบที่ยาวและใหญ่ ลักษณะใบแตกต่างกัน แต่ก็ไปรวมกลุ่มกันที่ปลายก้านที่เดียว อย่างไรก็ตาม ยังมีปาล์มอีกหลายชนิด ที่ไม่ได้มีลำต้นสูงพื้นดิน แต่ก็มีลักษณะใบแบบปาล์ม ทำให้สังเกตได้ไม่ยากนัก
- หญ้า** เป็นพืชล้มลุกหลายชนิด หลายสกุล ในชั้น Liliopsida วงศ์ Poaceae พืชในวงศ์นี้ เป็นพืชที่มีความสำคัญที่สุดต่อเศรษฐกิจมนุษย์ รวมไปถึง ใช้เป็นสนามหญ้า, อาหารหลักที่ปลูกทั่วโลก, และไม้ไผ่ซึ่งใช้กันอย่างแพร่หลายในการก่อสร้างในเอเชีย แต่บางชนิดจัดเป็นวัชพืช พืชในวงศ์หญ้าที่เรารู้จักดี เช่น ข้าว ข้าวโพด ข้าวสาลี ข้าวบาร์เลย์ ข้าวฟ่าง ข้าวโอ๊ต ข้าวไรย์ ลูกเดือย หญ้าไรย์ อ้อย ไม้ ตะไคร้ เป็นต้น
- ไผ่** เป็นพืชใบเลี้ยงเดี่ยว กลุ่มจำพวกหญ้า ลำต้นมีข้อและปล้อง แตกกิ่งหลายแขนง ไผ่ไม่ได้มีลักษณะเป็นเนื้อไม้ ในหนึ่งต้นอาจมีไผ่نبพันลำ โดยแตกหน่อ เพิ่มจำนวนเรื่อยๆ ออกทางด้านข้างของกอไผ่ ไผ่บางชนิดออกดอกเมื่ออายุ ๑๐-๑๐๐ ปี หรือมากกว่านี้ แล้วจะแห้งตายหลังจากดอกพัฒนาเป็นเมล็ดแล้ว

การวาดภาพทางพฤกษศาสตร์ คือ การถ่ายทอดข้อมูลพันธุ์ไม้ออกมาเป็นภาพ โดยใช้มาตราส่วนที่กำหนด จากต้นจริง ในการเน้นรายละเอียดของอวัยวะที่ซับซ้อนกัน หรือประกอบชิ้นส่วนที่ไม่สมบูรณ์แตกหักลงบนกระดาษ

ลักษณะวิสัย คือ รูปร่างลักษณะพันธุ์ไม้ที่มองเห็นในสภาพธรรมชาติ เช่น ไม้ต้น เป็นพืชที่มีลำต้นแข็งแรง มีเนื้อไม้ ส่วนลำต้นตั้งตรงชัดเจน อายุหลายปีและแตกกิ่งก้านสาขามาก เป็นต้น
ลักษณะวิสัยพืชที่รู้จักดี ประกอบด้วย ไม้ต้น ไม้พุ่ม ไม้ล้มลุก ไม้เลื้อย ไม้รอเลื้อย ปาล์ม ไม้กล้วยไม้ เฟิร์น หญ้า เป็นต้น

รหัสพรรณไม้ คือ เครื่องหมายต้นไม้ที่รู้เฉพาะผู้ที่ตกลงกันได้ หรือ ผู้ที่รู้เกณฑ์การเปลี่ยนแปลงนั้นๆ
ยกตัวอย่าง รหัสพรรณไม้ ๘-๖๓๐๒๐๐๗-๐๓-๐๐๑/๓

๘ คือ กิจกรรมพิเศษสนับสนุนการอนุรักษ์พันธุ์กรรมพืช

๖๓๐๒๐๐๗ คือ รหัสหมายเลขสมาชิกขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดย ๖ เป็นรหัส องค์การบริหารส่วนตำบล ๖๓๐ เป็นรหัสจังหวัดนครราชสีมา ๖๓๐๒๐ เป็นรหัสอำเภอ สีคิ้ว และ ๖๓๐๒๐๐๗ เป็นรหัสตำบลคลองไผ่

๐๓ คือ รหัสหมู่บ้าน โดยชื่อหมู่บ้านหนองขอน เป็นหมู่ที่ ๓ ของตำบลคลองไผ่

๐๐๑ คือ รหัสชนิด โดยเป็นพืชชนิดแรกที่สำรวจและบันทึกข้อมูลของหมู่บ้านหนองขอน /๓ คือ จำนวนต้น

ลักษณะเด่นของพืช คือ สมบัติเฉพาะตัวพืชที่ปรากฏให้เห็นในสภาพธรรมชาติ

สถานภาพของพืช คือ เหตุการณ์ที่กำลังเป็นไปของพืชในปัจจุบัน สถานภาพของพืชสามารถแบ่งได้ดังนี้
พืชที่พบทั่วไป พืชถิ่นเดียว พืชหายาก พืชที่มีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ และพืชที่สูญพันธุ์

พืชที่พบทั่วไป คือ พืชที่มีการแพร่กระจายพันธุ์ทั่วไปในระบบนิเวศต่างๆ

พืชถิ่นเดียว คือ พืชที่มีการแพร่กระจายพันธุ์ค่อนข้างจำกัด ในบริเวณเขตภูมิศาสตร์เขตใดเขตหนึ่งของโลก ซึ่งมักจะขึ้นในระบบนิเวศที่มีลักษณะเฉพาะ

พืชหายาก คือ พืชที่มีประชากรขนาดเล็ก แต่ยังไม่จัดเป็นพืชใกล้สูญพันธุ์ แต่มีปัจจัยเสี่ยงที่จะทำให้ พืชชนิดนี้ลดจำนวนลงอย่างถาวร เป็นพืชที่ควรติดตามดูการเปลี่ยนแปลงของประชากรอย่างต่อเนื่อง พืชหายากหลายชนิดของไทยพบเฉพาะพื้นที่

พืชมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ คือ พืชที่มีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ ในอนาคตอันใกล้ ถ้าสาเหตุที่ทำให้ประชากร ของพืชชนิดนี้ลดจำนวนลง ยังคงมีอย่างต่อเนื่องต่อไป ทั้งนี้อาจเนื่องจากถิ่นที่อยู่อาศัยถูกทำลาย หรือการนำออกจากถิ่นอาศัยเพื่อเป็นการค้า จำนวนมาก ตัวอย่าง กล้วยไม้หลายชนิด มีแนวโน้มจะสูญพันธุ์ เป็นต้น

พืชที่ใกล้สูญพันธุ์ คือ พืชที่ลดจำนวนประชากรลงอย่างต่อเนื่อง จนถึงขั้นวิกฤติที่ใกล้สูญพันธุ์ ซึ่งโอกาสที่ จะอยู่รอดต่อไปมีน้อย ถ้าหากปัจจัยที่เป็นสาเหตุยังคงเกิดต่อไป

พืชที่สูญพันธุ์ คือ พืชที่ได้สูญพันธุ์ไปจากถิ่นอาศัยตามธรรมชาติของโลก หลังจากที่ได้มีการค้นหาซ้ำหลายครั้ง จากแหล่งที่ระบุว่า มีพืชชนิดนี้อยู่